

Frantínek Šmahel: Verzeichnis der Quellen zum Prager Universalienstreit 1348–1500. Mediaevalia Philosophica Polonorum XXV, Ossolineum 1980. 189 stran.

V periodiku *Mediaevalia Philosophica Polonorum*, z něhož známe již několik samostatných publikací, důležitých pro studium českého středověku, vyšla nyní příručka českého historika Františka Šmahela, užitečná pro všechny, kdo se zabývají historií, myšlením a literaturou Čech ve 14. a 15. století. Pražský spor o universalie, jehož materiály Šmahelův soupis podává, je jedním z klíčových míst českého kulturního vývoje zejména na přelomu 14. a 15. století, kdy problém nominalismu a realismu a jejich variant doznival ještě i v ostatní Evropě a kdy se v Čechách vytvářely předpoklady pro vznik husitské revoluční ideologie. Leccos ostatně nasvědčuje tomu, že myšlenka tohoto soupisu se zrodila právě v souvislosti s autorovými pracemi o jednom z hlavních českých teoretiků realismu, o Mistru Jeronýmovi Pražském. Přitom před sebou nemáme první Šmahelovu práci o tomto tématu: její předchůdkyně se objevovaly v našich i v zahraničních periodikách už od roku 1970, a jeho další hotové texty z této oblasti dosud nebyly tištěny, jak plyne i z pozn. 11 na str. 8. Je třeba zmínit se i o jiných souvislostech, o nichž mluví v německém úvodu Šmahel sám, totiž o souvislostech s badáním polských medievalistů-historiků filozofie, především s pracemi na problematice a soupisech aristotelovských komentářů. Práce polských kolegů poskytly Šmahelovi (pozn. 4 a 11 úvodu) metodické i bibliografické východisko, nelze ale pochybovat, že velká a důkladná práce, již zde předkládá, je v nejednom ohledu vyrovnáním se s těmito východisky.

Soupis je rozdělen na několik větších oddílů: I – Opera philosophica Johannis Wiclii, II – Opera et opuscula de universalibus, III – Expositiones et quaestiones in veterem artem, IV – Expositiones et quaestiones in logicam novam, V – Expositiones et quaestiones in philosophiam naturalem, VI – Expositiones et quaestiones in metaphysicam. Tyto oddíly jsou uvnitř dále členěny. Viklefova díla, vztahující se k universalii, byla podána jako seznam rukopisů, které se vyskytují v českých nebo středoevropských knihovnách, v dalších oddílech se autor snažil o co nejširší záběr rukopisů české proveniencce, uložených dnes v cizích knihovnách. Soupis je tudíž cenný nejen jako informace o existujících pramenech k danému okruhu, ale snad především pečlivě sebranými údaji o jejich rukopisném výskytu. U každého titulu se ovšem dočteme i o případných edicích a o literatuře, která se ho týká, uvedeno je i pravděpodobné datum vzniku textu a datování jednotlivých rukopisů. Tyto další oddíly podávají hojný materiál, který má původ v pražském vědeckém životě na univerzitě, a to v disciplínách logice, přírodní filozofii a metafyzice, přičemž z logiky zde máme zaznamenány prameny k výkladům podle *ars vetus* i *ars nova*, přírodní filozofie zahrnuje komentáře k Aristotelovým Fyzikám a ke spisu *De anima*. Podle úvodu (str. 7) připomeňme, že jsou do soupisu zařazeny i příslušné kvestie z komentářů k Porfyriovi a k Aristotelovým spisům.

Závěr publikace tvoří rejstříky, o nichž lze jen říci, že jsou vypracovány se stejnou péčí a důkladností, jako celý předcházející soupis pramenů a rukopisů.

Dílo si v žádném ohledu nečiní nárok na konečnou platnost, a skutečně si takovýto nárok činit ani nemůže nejen s ohledem na stav bádání, ale především s ohledem na svůj subsidiární charakter. Právě ten umožní, aby na tuto Šmahelovu práci mohli další pracovníci navázat přímo nebo jí zase v jiném ohledu plodně využít.

Jana Nechutová